

СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ СПОЖИВАННЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ, ЩО ВІДПУСКАЛИСЯ ХВОРИМ ЗА ПРОГРАМОЮ «ДОСТУПНІ ЛІКИ» В УКРАЇНІ

Волкова А.В., Терещенко Л.В., Зайцева Ю.Л.

Національний фармацевтичний університет

socpharm@nuph.edu.ua

Доступність фармацевтичної допомоги є важливим показником, який дозволяє стверджувати про ефективність функціонування національної системи охорони здоров'я будь-якої держави. Особливого значення питання підвищення рівня доступності ліків має у випадках фармацевтичного обслуговування хронічних хворих, яким по життєвим показникам необхідне застосування лікарських засобів (ЛЗ) протягом тривалого часу. З метою вирішення проблеми низького рівня соціально-економічної доступності ЛЗ хворим на серцево-судинні захворювання (ССЗ), цукровий діабет (ЦД) та бронхіальну астму (БА) в Україні з квітня 2017 р. запрацювала державна програма «Доступні ліки» (далі - Програма). Оцінка ефективності її реалізації за різними напрямками, у т.ч. за параметрами «вітчизняний-імпортний» ЛЗ, має важливе медико-фармацевтичне та соціально-економічне значення для оцінки рівня фармацевтичної допомоги населенню країни.

Мета досліджень полягала в аналізі показників споживання ЛЗ, що відпускалися хворим за Програмою у період квітень 2017 – березень 2019 р. У дослідженнях нами використовувались дані Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України (патронат Програми у період з 01.04.2017 р. по 31.03.2019 р.), Національної служби здоров'я України (патронат Програми з 01.04.2019 р. й до тепер), а також аналітичної системи дослідження ринку «PharmXplorer» / «Фармстандарт» компанії «Proxima Research». Методами дослідження стали системно-аналітичний, порівняльний та метод узагальнення.

За результатами систематизації даних, що представлені у відкритому інформаційному просторі, встановлено, що на даний час перелік міжнародних непатентованих найменувань (МНН) препаратів, що включені до Програми, складається з 23 МНН. Даний перелік затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 09.11.2016 р. № 863. Окрім цього, в Україні також діє «Реєстр ЛЗ, вартість яких підлягає відшкодуванню» (Далі – Реєстр ЛЗ), який затверджено наказом МОЗ України від 21.01.2019 № 148.

Встановлено, що впродовж 2017-2019 рр. кількість ЛЗ за МНН, що включені до державної програми, постійно збільшувалась. Так, спочатку відшкодування вартості ліків за вказаною Програмою здійснювалося для 21 МНН, а з 31.12.2017 р. перелік було розширено до 23 найменувань ЛЗ за МНН, з

яких 17 МНН препаратів використовуються у лікуванні ССЗ, та по три ЛЗ за МНН для лікування БА та ЦД II типу. При цьому слід зазначити, що кількість ЛЗ за торговим назвами (ТН), що підлягають відшкодуванню, постійно збільшується. На початку реалізації Програми їх кількість за даними Реєстру ЛЗ становила приблизно 157 ТН ЛЗ з урахуванням усіх форм випуску та різноманіття дозування ліків на фармацевтичному ринку. У діючій на даний момент редакції Реєстру ЛЗ представлені 150 ТН ЛЗ українського виробництва, а також 108 ТН ЛЗ імпортного походження. Тобто, питома вага препаратів вітчизняного виробництва дорівнює значенню 58,14%, а імпортного – 41,86%.

За даними моніторингу показника споживання ЛЗ, що відпускалися хворим на ССЗ, ЦД II типу та БА у рамках Програми встановлено, що за період реалізації комплексу державних заходів з підвищення доступності ЛЗ на роздрібному сегменті фармацевтичного ринку споживання препаратів імпортного виробництва у натуральних показниках збільшилося практично у 2,5 рази, а вітчизняного майже у 2,2 рази. Вражає той факт, що на другому році реалізації зазначеної програми темпи (%) зростання споживання ЛЗ імпортного виробництва були значно більшими, ніж аналогічні дані, що представлені у натуральних та вартісних показниках для асортименту вітчизняних ЛЗ. При цьому, звертає на себе увагу факт зниження середньозваженої вартості умовної упаковки 1 DDD як для ЛЗ вітчизняного виробництва, так й іноземного. Так, наприклад, упродовж періоду з квітень 2016 р. по березень 2017 р., коли державна програма ще не була впроваджена в Україні, зазначений показник за імпортним асортиментом ЛЗ становив 3,53 грн., а за вітчизняним асортиментом – 0,89 грн. У свою чергу, після впровадження Програми зазначені показники за асортиментом ЛП, що входили до Реєстру ЛЗ дорівнювали відповідно 2,86 грн. та 0,86 грн. У цілому, впродовж періоду реалізації Програми показник співвідношення у споживанні ЛЗ вітчизняного та імпортного походження суттєво не змінився. Так, наприклад, за період березень 2016 р. – квітень 2017 р. зазначений показник у натуральних вимірниках дорівнював у середньому 81,0% для вітчизняних ЛЗ і 19,0% для іноземних ЛЗ, а у грошовому вимірі він складав 49,0% і 51,0% відповідно. Аналогічні показники за період з квітня 2018 р. по березень 2019 р. становили 78,0% і 22,0% та 48,0% і 52,0% відповідно. Тобто, у структурі споживання за натуральним показником привалювали ЛЗ вітчизняного виробництва.

Таким чином, можна стверджувати, що реалізація державної програми «Доступні ліки» стала одночасно ефективним важелем впливу на доступність ЛЗ, а також і на стан споживання ЛЗ, як однієї із базових характеристик в оцінці ефективності надання населенню фармацевтичної допомоги та послуг.